

Cristina OPREA*

ICOANA - PUNTE ÎNTRE PĂMÂNT ȘI CER

Putem privi icoana prin două unghiuri, unul este cel al venerării sale ca obiect de cult, iar cel de-al doilea este cel de ordin estetic, ca operă de artă. Pe teritoriul României coexistă două tipuri de icoane: icoanele pe sticlă și cele pe lemn. Această tipologie este aleasă în funcție de materialele folosite și de tehnica abordată de către artist, în realizarea acestora.

În ceea ce privește icoana pe sticlă, se presupune că ar fi apărut în secolul al XVII-lea, existând însă dovezi vizuale abia din secolul al XVIII-lea. În această perioadă s-au dezvoltat centre de prelucrare a sticlei – materialul principal. Primele modele sau „izvoade” au fost xilogravurile. În această tehnică grafică, a gravării în lemn, s-au realizat primele icoane, dar fiind imprimate pe hârtie, un material perisabil, meșterii – țărani au dorit să transpună imaginile respective pe suporturi mai rezistente, adică pe sticlă. Trebuie menționat că icoanele pe sticlă sunt de factură tradițională, adică au fost desenate și pictate de meșteri populari. Primele icoane au fost pictate în alb-negru, deoarece așa erau executate și xilogravurile.

Ulterior țăranul nostru iubitor de culoare, după cum atestă costumele și țesăturile ce împodobeau casele tradiționale, va picta aceste icoane, folosind culori pure, puternice. Tipul de compoziție va fi repetitiv, fiindcă acele „izvoade” se moșteneau de la un iconar la altul, astfel, se poate afirma că exista un arhetip compozițional. În general culorile folosite în pictură erau naturale, adică din plante, obținute prin tehnici diferite, stăpânite de meșterii iconari.

Încetul cu încetul, pe teritoriul României apar mai multe centre sau ateliere (Șcheii Brașovului, Sebeș-Alba, Făgăraș, Sibiu, Țara Bârsei, Nicula) unde se păstrează meșteșugul acesta, dar se folosesc noi elemente decorative și cromatice. Astfel că toți cei ce doresc să studieze cu atenție produsele acestor centre, adevărate școli de iconari, vor avea plăcerea să descopere atât similitudini dar și deosebiri. Întrucât acești iconari proveneau din mediul rural, fiind oameni fără studii, care nu știau să scrie, greșeau sau

omiteau anumite inscripții în chirilică, de aceea, este greu de tradus azi, un anumit mesaj, sau numele unui sfânt.

Privite cu atenție, descoperim că în cadrul aceleiași icoane, coexistă elemente de factură religioasă, ce se împletesc cu alte elemente prezente în legendele noastre populare. Așa cum am menționat, țăranul icoanar nu deținea cunoștințe de perspectivă sau de anatomie, de aceea figurile sunt pictate bidimensional.

Icoanele sunt alcătuite pe diferite teme, cele principale fiind: *Fecioara cu Pruncul*, *Maica Îndurerată*, *Încoronarea Maicii Domnului*, *Nașterea Domnului Isus Hristos*, *Botezul lui Isus*, *Răstignirea*, *Învierea*, iar cele secundare sunt icoanele ce înfățișează figurile sau aspecte din viețile anumitor sfinți *Sfântul Gheorghe*, *Sfântul Dumitru*, *Sfântul Haralambie*, *Sfântii Arhangheli Mihail și Gavril*, *Sfântul Nicolae*, *Adam și Eva și Judecata de Apoi*. Acest tip de icoană s-a transmis din generație în generație, până în zilele noastre, când o întâlnim pictată atât de cei ce provin din lumea laică, cât și de cei care provin din lumea

sacră a mănăstirilor noastre, atât călugări cât și călugărițe. Prin intermediul diferitelor expoziții de factură internațională, icoana românească pictată pe sticlă a pătruns în Occident, bucurându-se de aprecieri deosebite.

Icoana pe lemn este complet diferită față de icoana pe sticlă, atât din punct de vedere al materialului folosit – lemnul – cât și al cromaticii abordate. Este mult mai veche, practic este menționată în Biblie, când Isus dorind să-l ajute pe regele Abgar din Edesa, îi trimite un ștergar pe care își ștersere fața rămânând imprimat pe acesta figura Sa. Istoria demonstrează că au existat perioade de evoluție, dar și de involuție cum a fost cea din sec VIII e.n., când au fost interzise reprezentările sfinților și ale Mântuitorului și a Maici Sale, perioadă numită *iconoclasm*.

Spre deosebire de tabloul iconografic pe care l-au oferit artiștii secolelor XI – XVII, pictorii de icoane de tip bizantin, au respectat și menținut în tot acest timp, un canon (capul sfântului reprezentat în icoană luat ca unitate de măsură se cuprinde în trup de 11 ori). Orice element ce apare în compoziția icoanei nu este așezat întâmplător, deoarece are dublu rol – semn grafic și simbol. Apar și înscrisuri ale numelor sfinților sau ale Mântuitorului, ale Maicii Domnului, în greacă sau o altă limbă, în funcție de locul de unde provine icoana.

Pentru că icoana este o reprezentare a sfințeniei, a frumuseții spirituale, nu trebuia să ispitească prin figurile personajelor, prin peisaj, și de aceea întâlnim o cromatică plină de substrat și un desen mai mult schematic. Figurile erau pictate în nuanțe de brunuri, tocmai pentru a ne readuce aminte că am fost creați din pământ și tot acolo ne întoarcem. Veșmintele nu evidențiază trupurile, deoarece ele acoperă suflete și prin culorile folosite – culori simbol, ne vorbesc despre aceste lucruri. Arhitectura ce apare în planul doi al icoanei folosește tipul de perspectivă inversă.

Fondul la mai toate icoanele este auriu. De ce auriu? Pentru că prin intermediul icoanei omul primește o lumină ce îl poate duce pe drumul credinței. Tot acest fond auriu este semnul pentru viața veșnică, un semn al spiritualității, al transcendenței. După cum se poate observa, icoanele, atât cele pe sticlă cât și cele pe lemn nu fac altceva, decât să concretizeze dorința omului de al cunoaște pe Dumnezeu, de a i se adresa prin rugăciune și de a primi răspunsuri.

Icoana reprezintă de fapt o punte între Pământ și Cer.

Cristina OPREA
Craiova
Aprilie 2009

---

*Cristina OPREA, născută la Craiova, la data de 10 septembrie 1970. Critic de artă, prozator, poet. Artist plastic profesionist specializat în pictură de șevalet, pictură pe papyrus, linogravură, gravură, grafică de carte, artă miniaturală, ex-libris. Publică studii și critică de artă, eseuri și poezii, foarte apreciate de cititori, în diferite reviste electronice precum: NIRAM ART (Portugalia, Spania), AGERO (Germania), CLIPA și ROMANIAN VIP (SUA), NOU NU și STARPRESS (România)

STUDII:

Liceul de Artă, Craiova, secția pictură de șevalet (1985-1989)

Școala Populară de Artă, Craiova, secția pictură (1985-1988)

Academia de Arte Vizuale „Ioan Andreescu”, Cluj-Napoca, secția pictură (1990-1996)

Studii Aprofundate, Facultatea de Arte din Timișoara, secția pictură de șevalet (2002-2003).

Bursă de studii: Nuova Academia di Belle Arti, Milano, 1999

Facultatea de Istorie, Filosofie, Geografie, secția Științe Politice – Universitatea din Craiova (2006-2008)

În prezent:

Doctorand la Universitatea din Craiova, Facultatea de Istorie, Filosofie, Geografie, secția – istorie

Doctorand la Universitatea de Artă și Design Cluj-Napoca, secția arte vizuale

Master 2005-2007 „Cercetarea și Conservarea Mărturiilor Istorice”, Universitatea din Craiova

Volum de versuri: „Labirintul Albastru”, Editura Aius, Craiova, 2006

Contact e-mail: cristinao_1970@yahoo.com